

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:256

av Emma Henriksson m.fl. (KD)

med anledning av prop. 2014/15:145 Ökad reglering av barns underhåll utanför underhållsstödet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återbetalningen av underhållsstödet ska baseras på en mer aktuell inkomst för den som är underhållsskyldig och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbehållsbelopp för umgängesförälder vid löneutmätning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av uppföljning av hur lagändringen påverkar konflikter mellan föräldrarna och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av uppföljning av hur lagändringen påverkar den ekonomiska situationen för barn i de ekonomiskt mest utsatta familjerna på såväl kort som lång sikt och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sanktioner mot föräldrar som underlåter att fullfölja sitt försörjningsansvar, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I propositionen ” Ökad reglering av barns underhåll utanför underhållsstödet” föreslår regeringen dels att Försäkringskassan ska få ett utökat uppdrag att ge föräldrar information och stöd i frågor som gäller underhållsbidrag och underhållsskyldighet för barn, dels att underhållsstöd inte längre ska lämnas om den bidragsskyldige under en

viss tid i rätt ordning till Försäkringskassan har betalat det belopp som har bestämts. Regeringen föreslår även att omgångsavdraget avskaffas.

Underhållsstödet infördes den 1 februari 1997 och ersatte då bidragsförskottet. Underhållsstöd lämnas till särlevande föräldrars barn, t.o.m. den månad då barnet fyller 18 år. Underhållsstödet är inte ett bidrag i vanlig ordning utan är tänkt som ett tillfälligt stöd. Staten tar över en förälders ansvar efter en separation där paret inte kommer överens om den gemensamma försörjningen av barnen. Stödet utbetalas av staten till boföräldern och sedan skall beloppet återbetalas av den bidragsskyldige.

Kristdemokraterna anser att underhållsstödet bör utformas så att det tydligt framgår att det i första hand är föräldrarna som har det ekonomiska ansvaret för sina barn. Enligt den särlevandeutredning (SOU 2011:51) som den förra regeringen med Kristdemokraterna tillsatte är det en stor andel föräldrar som använder sig av underhållssystemet fast de inte egentligen har behov av det. Utredningen menar även att ekonomiskt utsatta barn till särlevande föräldrar skulle ha det betydligt bättre om föräldrarna frivilligt kommit överens om underhållsbidrag istället för det statliga underhållsstödet. Enligt beräkningar skulle de ekonomiskt mest utsatta barnen i genomsnitt ha hela 1 000 kronor mer i månaden om föräldrarna istället för att få underhållsstöd kom överens om att själva reglera underhållet för barnet. Även efter höjningen av underhållsstödet finns skäl att tro att det är avsevärda summor varje månad som ekonomiskt utsatta barn går miste om grund av utformningen av hur underhållsstödet används idag.

Kristdemokraterna vill att föräldrar ska få råd och stöd för att i större utsträckning komma överens om avtal om underhållsbidrag i stället för att reglera underhåll via underhållsstöd och därmed staten. Därför har vi i regeringsställning medverkat till att de samarbetsamtal som kommunerna är skyldiga att tillhandahålla även tar upp ekonomiska frågor rörande barnet. Men mer behöver göras och därför är vi positiva till regeringens förslag om att Försäkringskassan ska få ett utökat uppdrag att informera föräldrar i frågor om underhållsstöd och underhållsbidrag. Vi anser också att föräldrarna är de som har huvudansvaret för barnens försörjning, inte staten. Därför stödjer vi regeringens förslag om att underhållsstöd inte ska utgå, såvida inte särskilda skäl finns, om underhållsskyldig visar att denne under sex månader i följd återbetalar rätt belopp till Försäkringskassan.

Underhållsstödet har nyligen höjts från 1 273 kronor per månad till 1 573 kronor per månad. Kristdemokraterna anser att det är viktigt att förbättra den ekonomiska situationen för ensamstående med låga inkomster. Underhållsstödet är dock inte inkomstrelaterat utan utgår till alla som begär det, oavsett föräldrarnas inkomst och oavsett om de själva kan komma överens om underhållet. Många barn skulle dessutom ha fått ett högre underhåll om föräldrarna själva kom överens om underhållet. En höjning av själva underhållsstödet innebär också att fler underhållsskyldiga föräldrar riskerar att hamna hos Kronofogdemyndigheten, vilket redan i dag är ett problem. I särlevandeutredningen framgår vidare att det enligt uppgift från Kronofogdemyndigheten, KFM, var knappt 47 000 personer som hade skulder för återbetalningsbelopp för utgivet underhållsstöd i maj 2011 och att underhållsstödsskulder är den vanligaste skuldposten hos KFM.

Det offentligas uppgift är först och främst att se till barnet, men båda föräldrarnas ekonomiska situation och möjligheter att försörja barnet måste beaktas. I Försäkringskassans åiterrapportering av uppdrag angående underhållsstöd framkom att det då var cirka 4 procent av de bidragsskyldiga (motsvarade då 7 000 personer) som hade en väsentlig försämring av sin aktuella inkomst jämfört med den taxerade inkomsten.¹ För att undvika att föräldrar hamnar hos kronofogden bör återbetalningsskyldigheten för underhållsstödet beräknas på ett mer aktuellt belopp så att det tar hänsyn till förändrade inkomster. Barnets ekonomiska situation påverkas av situationen hos båda föräldrarna, vilket även lyftas fram i särlevandeutredningen. Regeringen borde ha lagt fram förslag som också tar hänsyn till den ekonomiska situationen för den underhållsskyldige föräldern.

Särlevandeutredningen pekar även på att umgängesföräldrar som genomgår löneutmätning riskerar att hamna i en situation då denne av ekonomiska skäl måste avstå från att träffa sina barn.² Detta på grund av att det för umgängesföräldern, till skillnad från för boföräldern, inte finns möjlighet att förbehålla sig något belopp vid löneutmätning för umgänget med de barn som inte bor i det egna hushållet. Det bör därför införas möjlighet för umgängesföräldrar som genomgår löneutmätning för skulder hos kronofogden att förbehålla sig kostnader för barnets uppehälle. Det är inte i barnets intresse att umgänget med den ene föräldern begränsas på grund av ekonomiska skäl.

¹ Dnr 97679/2005. 2006-05-19.

² SOU 2011:51 s. 516.

I huvudsak stödjer vi regeringens förslag som syftar till att fler föräldrar ska reglera underhållet direkt emellan sig. Vi menar dock att regeringen inte fullt ut tar hänsyn till att stödsystemens utformning i sig kan verka konflikt drivande mellan föräldrarna. Hur detta förslag påverkar utvecklingen vad gäller konflikter mellan föräldrarna efter separation bör nog följars upp. Enligt särlevandeutredningens betänkande har ungefär en tiondel av föräldrarna som separerat betydande svårigheter att samarbeta.³

Regeringen avser att nog följa utvecklingen av förslaget med avseende på hur det verkar för att förmå fler föräldrar att reglera underhållet direkt emellan sig men också hur vanligt det är att ett indraget underhållsstöd kommer att följas av en ny ansökan om underhållsstöd. Det är viktiga frågor att följa upp. Men än viktigare är att följa upp hur barnens ekonomiska situation påverkas på såväl lång som kort sikt. Även en enstaka månads avsteg från att underhållsskyldigheten fullföljs kan få stora konsekvenser inte minst för de ekonomiskt allra mest utsatta barnen.

Flera remissinstanser pekar också på risken för att bidragsskyldiga föräldrar medvetet kommer att släpa efter med sina betalningar för att förhindra att underhållsstödet dras in. Regeringen avfärdar tämligen lättvindigt den farhågan som framförs av bland andra Inspektionen för socialföräkringen, ISF. Vi menar att det oavsett hur stor risken är innebär risk för allvarliga konsekvenser för det barn som berörs. Det bör därför införas sanktioner mot den förälder som på detta sätt undviker att fullt ut ta sitt försörjningsansvar.

Emma Henriksson (KD)

Annika Eclund (KD)

Lars-Axel Nordell (KD)

Magnus Oscarsson (KD)

Larry Söder (KD)

Roland Utbult (KD)

³SOU 2011:51 s. 468.

